

SERRA D'OR

DOSSIER «ART I CIÈNCIA, LA CREACIÓ DE CONNEXIONS»

CRISTINA JUNYENT, JAUME BERTRANPETIT, FERNANDO GIRÁLDEZ, JO MILNE

FE I PENSAMENT «P. PIUS-RAMON TRAGAN» ARMAND PUIG I TÀRRECH

LLETRA DE BATALLA «PAÍS VALENCIÀ: GOVERNAR O VENJAR-SE» FRANCESC VIADEL

ART «JOAQUIM CHANCHO FA VUITANTA ANYS» MARIA EUGÈNIA PEREA VIRGILI

TEATRE «COM ES DIRIGEIX UN TEATRE PÚBLIC A EUROPA?» ANDREU GOMILA

TRES EXCURSIONS LITERÀRIES

Una ressenya de PERE GUIXÀ

Ramon Mas. *Inventari d'afinitats. Tres derives per la literatura catalana del segle XX*. Edicions del Periscopi i Escola Bloom, Barcelona, 2023.

En la formació d'un lector hi ha sempre la trobada amb els escriptors clàssics —ja siguin antics o recents—, valorats per l'acadèmia, la crítica i els lectors. Però el lector actiu i voraç, el bon lector, a més d'incloure aquests noms que sonen a tothom, confegeix també una panòpia de noms que no són indiscutibles, que no són majoritaris, que han estat potser oblidats, poc atesos o llegits sota una llum feble. Aquest assaig tracta d'això, de derives literàries que parteixen d'un tronc acceptat, però que volen arribar a un lloc particular.

Ramon Mas (Sant Julià de Vilatorrada, 1982) és autor de cinc novel·les, entre les quals destaquen *Afores* i *Estigmes* (totes dues a Edicions de 1984). És mestre de l'escola de literatura Bloom i editor d'un dels segells independents amb el catàleg més fibrat: Males Herbes. Qui conegui aquesta editorial ja sap de què aniran aquestes derives literàries, ja que dues es basen en antologies: *Savis, bojós i difunts* (2018) i *Bromistes, tramposos i mentiders* (2021). La tercera, una reelaboració de camins fressats sobretot per Munné-Jordà i Martínez-Gil, es mou entre la ciència-ficció i la conjectura filosòfica. Aquestes rutes són excursions literàries cap a allò heterodox, sobrenatural, visionari o ominós.

La primera parteix del *Josafat* de Prudenci Bertrana i tot el seu aparell gòtic. Llibre llegit per moltes promocions, l'assagista poua en els llibres francesos antirealistes en què es basa. Altres obres de Bertrana, introbables durant força temps, formen la trilogia «Entre la terra i els núvols», en què, més que no pas la trama, cal trobar-hi un personatge singular: Innocenci Aspriu. Els temes i motius d'aquests llibres de Bertrana ens menen a Maseras, Casellas, Martínez Ferrando i Diego Ruiz. Al capdavant, aquesta ruta pren particularitat com més tamisa els trets que normalment s'han aplicat al Modernisme. L'estudi comparatiu s'estén fins a Gógol, Villiers de L'Isle-Adam i Hoffmann. L'excursió d'aquesta ruta mostra Ruyra no només com un autor canònic, sinó també digne de pertànyer als *singulars anecdòtics* del gran Plàcid Vidal.

Munné-Jordà i Martínez-Gil, ho diem abans, són els corifeus que ens porten per la ciència-ficció i el trasviament filosòfic. Mas imagina un jove lector que llegís només autors com Capek, Ballard o Dick. Per què no busquem què hi ha d'aquests noms en la tradició pròpia? Les antologies són fonamentals en aquesta comesa, i no ens en falten, com les signades pels dos autors esmentats, a més d'Emili Olcina. El que hi trobarem seran autors de principis del XX: Frederic Pujulà, Onofre Parés o Josep M. Francès. Obres, respectivament,

com *Homes artificials*, *L'illa del gran experiment* i *Retorn al sol* són encara massa empeltades d'una veta social, a la manera de moltes d'H.G. Wells, i perden la forma estètica en la voluntat de donar un *missatge*. Les lletres catalanes, com les espanyoles, tenen un caient molt realista, aferrades sempre a una història diguem-ne complexa. El fantàstic sempre ha estat marginal i discontinu. L'assaig ens n'explica el perquè.

La tercera ruta parteix d'*Ariadna al laberint grotesc*. Aquest llibre d'Espriu és potser l'obra més lloada de l'assaig, i se'n donen les raons. *El klaxon i el camí* de Carles Sindreu apareix com una perla sense lligams anteriors ni posteriors. Francesc Pujols i el seu hiparxiologi ens fa arribar als conats filosòfics de Calders, a *L'albí* de Ramon Vinyes i als enginyers detonants del Grup de Sabadell. *El martell* de Sarsanedas, obra massa oblidada, també es llegeix amb una pauta nova, així com algunes narracions del Pedroló experimental.

Encara hi ha l'esbós d'una altra ruta per mitjà del *Carrer Marsala* de Bauçà, *Òpera àcid* de Miquel Creus i *La rara anatomia dels centaures* de Miquel Àngel Riera... però, de fet, el quart recorregut és la invitació al lector per llegir els llibres que escandallin més a dins seu, que ens brindin una troballa estètica o que ens reconnectin amb alguna realitat present. Camí obert, doncs, per al lector inquiet, creatiu.